

Нова українська література
кінця XVIII — перших
десятиліть XIX ст. (Огляд.)

Історичні події

- Скасовано гетьманство й Запорозьку Січ.
- Повністю ліквідовано автономію на Лівобережжі-Україна стала кількома російськими губерніями.
- Запроваджено кріпацтво.
- Духовне поневолення нації.
- Народні повстання (в с. Турбаях на Поділлі(У. Кармалюк), Коліївщина, опришки та ін.).
- Заснування Кирило-Мефодіївського братства.
- Постійні заборони української мови, закриття народних шкіл; заборона служби в церкві українською мовою та ін.

Розвиток культури

- Відкриття гімназій, ліцеїв, Харківського та Київського університетів.
- 1818 р. - виходить перша граматика української мови О. Павловського.
- Виходять три збірки українських народних пісень М. Максимовича.
- У Харкові та інших містах з'являються газети, журнали, альманахи «Молодик», «Ластівка», «Український альманах».
- Відкрито Харківську публічну бібліотеку.
- Виникають науково-літературні гуртки.
- Засновано перші професійні театри в Харкові, Києві та Полтаві.
- Розвивається творчість кобзарів та ін.

літератури

— 1798 р. - виходять перші три частини «Енеїди»

● І. Котляревського, написані живою народною мовою.

— Виходить проза Г. Квітки-Основ'яненка, що утверджує життєздатність і гідність української мови.

— 1840 р.- вихід «Кобзаря» Т. Шевченка, що є подією загальноєвропейського значення.

— Творчість поетів-романтиків.

— Творчість Марка Вовчка, А. Свидницького, М. Шашкевича, Л. Глібова, О. Стороженка, Ю. Федьковича, П. Куліша та ін.

— Розвиваються літературні напрями — сентименталізм, романтизм, реалізм; з'являються нові жанри, бурлескна стильова течія. Основна тема — життя народу та ін.

Розвиток поезії, драматургії,
прози за часів виникнення
нової української літератури
(кінець XVIII — початок
XIXст.). (Огляд.)

Класицизм

Ознаки :

- Абстрактність, умовність, схематизм зображеного, нетиповість, велика кількість мовних стилів, які не можна змішувати.
- Прямолінійне розкриття характерів, різкий поділ на позитивних і негативних героїв.
- Єдність місця, часу, дії.

У літературі:

- «Шкільний» класицизм Києво-Могилянської колегії, орієнтований на античність.
- Розвиток «низьких» жанрів, бурлеску.
- Елементи в поемі І. Котляревського «Енеїда» (сцени з Низом та Евріалом).
- Байки Сковороди, оповідання Г. Квітки-Основ'яненка з чітко вираженою мораллю.
- Оди та ін.

Романтизм

Ознаки :

- Велика роль національно-історичної тематики.
- Ідеалізація патріархальних відносин.
- Герой живе в гармонії з природою і природнім життям.
- Туга за минулою славою і волею, «світова туга».

У літературі:

- Поеми Т. Шевченка «Іван Підкова», «Гамалія», «Тарасова ніч»; роман П. Куліша «Чорна рада»; повість «Маруся» Марка Вовчка; балади Т. Шевченка «Лілея», «Тополя», «Причинна».
- Вірші Т. Шевченка, М. Петренка, П. Куліша, С. Рудаковського, В. Забіли, І. Вагилевича та ін.

Просвітительський реалізм

Ознаки :

- Віра в суспільний прогрес, культ розуму, науки.
- Вимога свободи особистості, критика феодального режиму й церкви, гармонія особистого і суспільного виводилася не із системи економічних відносин, а з моральних переконань людини

У літературі:

- Байки Є. Гребінки, П. Гулака-Артемівського, повісті Г.Квітки-Основ'яненка «Сердешна Оксана», «Конотопська відьма», «Козир-дівка», оповідання «Підбрехач», «Салдацький патрет»; побутова комедія «Сватання на Гончарівці» та ін.

Сентименталізм

Ознаки :

- Намагання показати особистість в рухах душі, думках, почуттях, прагненнях.
- Культ природи.
- Утвердження багатства духовного світу представників нижчих станів.
- Чітка ієрархія морально-етичних цінностей.
- Збереження класицистичної тенденції поділу героїв на позитивних і негативних

У літературі:

- Повісті Г. Квітки-Основ'яненка «Маруся», «Козир- дівка», «Сердешна Оксана»;
- оповідання П. Куліша «Орися»;
- оповідання Марка Вовчка;
- поезії Л. Боровиковського, М. Петренка, С. Климівського;
- п'єса І. Котляревського «Наталка Полтавка»

Своєрідність розвитку нової української літератури

В українській літературі спостерігається об'єднання (синкретизм) напрямів і стилів у межах одного твору.

— Велика роль відводиться пошукам форм зображення національного життя.

— На перше місце виходять «низькі» жанри — бурлескна поема, байка, соціально-побутова драма, комедія, оповідання й повісті з народного життя, сатиричні вірші.

— З'являється новий герой — селянин.

— Багато творів мають фольклорну основу, фольклорні мотиви